

Den 10. november 2020

Til Justitsministeren og Retsudvalget

Vi tillader os hermed at rette henvendelse til Justitsministeren og Retsudvalget med henblik på en opfordring om at ændre eller afskaffe kategoriseringen af voldtægtsforbrydelser. Kategoriseringen anvendes både i systemet og i samfundet til at beskrive særlige kendetegn ved voldtægtsforbrydelserne. Der findes ikke nogen officielle definitioner for kategorierne, som i stedet ofte defineres vilkårligt og tvetydigt alt efter, hvilken kontekst kategoriseringen behandles i.

I undersøgelsen "Voldtægt der anmeldes" af Det Kriminalpræventive Råd beskrives kategorierne således:¹

"Overfaldsvoldtægt er afgrænset som sager, hvor der ikke har været samvær eller bekendtskab af betydning mellem parterne forud for voldtægten. Inkluderet i denne gruppe er situationer, hvor kvinden kort har bemærket mandens tilstedeværelse forinden voldtægten, eller ved hvem han er, men ikke har noget egentligt bekendtskab med ham eller haft noget med ham at gøre.

Partnervoldtægter omfatter voldtægter, hvor manden er en nuværende eller tidligere kæreste/samlever/ægtefælle. For kvinden er der naturligvis tale om to grundlæggende situationer, afhængig af om det er en "tidligere" eller en "nuværende" partner, om end virkeligheden også her ofte er broget i form af partneres skiftende status som "tidligere" og "nuværende".

Kontaktvoldtægter er negativt defineret ved, at det ikke er overfaldsvoldtægter og ej heller partnervoldtægter. Det er så at sige en begrebsmæssig restskuffe, og det kan i høj grad diskuteres, om det er meningsfyldt at opretholde som kategori/begreb. Det dækker over en stor mangfoldighed af meget forskellige relationer mellem kvinden og manden. Manden kan være hendes far, onkel, bror eller et andet familiemedlem. Han kan være hendes kollega, chef eller kunde. Det kan være hendes læge, eller hendes patient. Han kan være hendes mangeårige ven, men også hendes mangeårige uven. Han kan være et kortvarigt værtshusbekendtskab, hendes nabo, taxachauffør, en ven af familien osv. osv. "

Det Kriminalpræventive råd skriver desuden om kategorierne:

"...generelt er meget anvendt i såvel debat om som i undersøgelser af voldtægt samt i det retlige system, nemlig opdelinger, der baserer sig på relationen mellem kvinden og manden: Overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt og partnervoldtægt"

Selvom der ikke er en klar, officiel definition på begreberne, bruges de tilsyneladende også i forbindelse med strafudmåling. I lovforslaget om frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse optræder begrebet "overfaldsvoldtægt" eksempelvis i et afsnit om Straffelovrådets overvejelser omkring strafudmåling for nykriminaliserede sager.²

"Det er Straffelovrådets opfattelse, at der i de groveste tilfælde bør straffes på linje med de tilfælde af voldtægt, der ikke er overfaldsvoldtægt – det vil sige som udgangspunkt med fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år. Et eksempel herpå kan være, at et ufrivilligt samleje eller et samleje gennemført uden samtykke foregår under intimiderende omstændigheder."

¹ <https://dkr.dk/media/8189/voldtægt-der-anmeldes-i-metode.pdf>

² https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_1574_final.pdf

I Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse står der følgende om strafudmåling i forskellige kategorier af voldtægt:

"I de groveste tilfælde skal der efter Straffelovrådets opfattelse straffes på linje med de tilfælde af voldtægt, der ikke er overfaldsvoldtægt – det vil sige som udgangspunkt med fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år. " (side 20)

"Udgangspunktet for strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overfaldsvoldtægt eller for et enkeltstående fuldbyrdet samleje med et barn under 12 år er herefter 3 år og 6 måneders fængsel, hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder. " (side 34)

Vi finder det dybt problematisk, at begreber, som ikke er ordentligt defineret og afgrænset, har betydning for straffniveauet, hvilket kan være i strid med Istanbulkonventionens artikel 43 og 46 ³

Ordet "kontaktvoldtægt" bruges oftest om sager, hvor offer og gerningsmand kender hinanden på forhånd, mens "overfaldsvoldtægt" bruges om sager, hvor parterne ikke kender hinanden. Parternes relation skal ikke have betydning for straffniveauet. Der skal ikke gives strafabat til gerningsmænd, som voldtager en, de kender. Hvis den definition af ordet "overfaldsvoldtægt", som bruges i forbindelse med strafudmålingen, er en anden og ikke afhænger af relationen mellem offer og gerningsmand, så bør det præciseres, da det oftest er sådan, ordet anvendes. Ofre skal ikke få indtryk af, at den forbrydelse, de har været udsat for, bliver taget mindre alvorligt, hvis de kender gerningsmanden. Ved langt størstedelen af alle voldtægter er der en forudgående relation eller kontakt mellem offer og gerningsmand. I 2018 var det eksempelvis kun 10 % af dem, der henvendte sig i Center for Voldtægtsofre i Aarhus, som slet ikke kendte gerningsmanden.⁴

Vi anerkender, at en form for kategorisering, hvis den er entydig, med fordel kan anvendes i analyser i forbindelse med forebyggelsesarbejde, men desværre anvendes kategoriseringen vilkårligt og bredt til at beskrive og gradbøje konkrete voldtægter i retssystemet og i den offentlige debat.

Vi opfordrer derfor til, at man afskaffer brugen af denne kategorisering fra myndighedernes side. Hvis det er nødvendigt at kategorisere voldtægtssager efter relationen mellem offer og gerningsmand, anbefaler vi, at man indfører konkrete, letforståelige kategorier uden værdiladning. Det kunne være f.eks. "bekendt gerningsmand"/"fremmed gerningsmand".

Når ordet "overfald" bruges til at beskrive sager, hvor parterne ikke kender hinanden, skaber det et fejlagtigt indtryk af, at voldtægtsforbrydere, som kender deres ofre i forvejen, stort set altid anvender mindre vold. Det er ikke rigtigt. Og i praksis kan den formodning desværre føre til, at fysisk vold tages mindre alvorligt i sager om såkaldt "kontaktvoldtægt", hvor parterne kender hinanden.

Hvis man med bruges af ordet "overfaldsvoldtægt" i forbindelse med straffniveauet ønsker at beskrive, at anvendelsen af omfattende fysisk vold skal være en skærpende omstændighed, så må det skrives klart uden brug af et begreb, som der ikke findes en klar definition på. Hvis man både vil kategorisere voldtægter efter, hvor meget fysisk vold, gerningsmanden har anvendt, og hvilken relation, der har været mellem gerningsmand og offer før forbrydelsen, så er der tale om to forskellige inddelinger. En voldtægt i et venskab eller et parforhold kan være meget voldelig, mens en voldtægt begået af en helt ukendt gerningsmand ikke altid er det.

---

³ <https://rm.coe.int/168046252f>

⁴ <https://www.voldtaegt.dk/fa-viden/viden-om-voldtagt/statistik/>

Desuden kan brugen af ordet "overfald" til at beskrive en meget lille gruppe sager give øvrige voldtægts ofre indtryk af, at de ikke er blevet overfaldet. Men en voldtægt er per definition et overfald – en voldelig, uønsket fysisk handling.

Et andet problem med kategoriseringen er, at afgrænsningen mellem kontaktvoldtægter og overfaldsvoldtægter er uklar. Hvor længe skal man have kendt hinanden, før en voldtægt ender i kategorien "kontaktvoldtægt", og man dermed risikerer, at den bliver taget mindre alvorligt? Hvorfor begår en gerningsmand, som voldtager et for ham fuldstændig ukendt offer, som f.eks. er faldet i søvn til en fest, en kontaktvoldtægt – mens samme handling ville være en overfaldsvoldtægt, hvis den foregik udendørs? Og hvem har definitionsretten, når et offer og en gerningsmand kommer med vidt forskellige forklaringer om karakteren og omfanget af deres relation?

Ikke sjældent hører man, kategorien "kontaktvoldtægter" beskrevet som "svære sager", som er vanskelige at bevise og ofte er "påstand mod påstand". En kategori som ikke er entydig defineret og som dækker størstedelen af alle voldtægter begået i relationer lige fra incest til overgreb fra klassekammerater, behandlere og skolelærere.

Når "kontaktvoldtægter" endvidere beskrives stereotyp i medier og debat som "svære sager", som er "vanskelige at bevise", mener vi, at der er en fare for, at voldtægter, hvor gerningsmand og offer har en relation, uanset hvilken karakter den måtte have, bagatelliseres og fremstilles på en måde, hvor det kan fremstå nyttesløst for ofrene at anmelde.

Det er altså u hensigtsmæssigt at bruge kategoriseringen hos politi og i retssystem, hvor den vilkårlige kategori aldrig nogensinde bør indgå i beskrivelsen af en konkret forbrydelse, som derved underlægges særlige vilkår eller dømmes "ude" eller dømmes mildere på forhånd alene fordi, der er en form for relation eller forudgående kontakt mellem offer og gerningsmand.

På den måde kan kategoriseringen ende med at blive en trussel mod voldtægts ofres retsbeskyttelse og retssikkerhed.

Derfor vil vi opfordre til, at man afskaffer den vilkårlige kategorisering og i stedet om nødvendigt kategoriserer forbrydelserne mere entydigt og på en måde, som ikke skaber en falsk sammenhæng mellem parternes relation og forbrydelsens alvor.

Vi foreslår, at kategoriseringen kun anvendes i forbindelse med analyser og statistik og ikke længere til at fremstille og behandle voldtægter, gerningsmænd og ofre stereotyp i straffesagsbehandlingen.

Vi vil også opfordre til, at man af samme årsag fjerner enhver form for kategorisering herunder ordet "overfaldsvoldtægt" fra bemærkningerne til den nye samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse.

Med venlig hilsen

Eva Aagaard og Kirstine Holst

Voldtægts ofres Vilkår